

MODASI GEÇMİŞ GIYSİLERİN YENİDEN KULLANIMINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA*

Nevbahar GÖKSEL* , Kemal YANMAZ**

ÖZET

Günümüzde moda tasarımcıları sürekli şaşırtıcı malzemeler kullanarak karşımıza çıkmaktadırlar. Artık daha doğa yanlısı, daha duyarlı bir tasarım anlayışı gelişmektedir. Doğanın korunması ve tahribatının engellenmesi zorunludur. Gelecek nesillere iyi bir çevre bırakmak için çevre kirliliğini önlemek, yeşil alanları korumak ve kullandığımız atıkları tekrar değerlendirmemiz gerekmektedir. Bu gerçekleri yansıtacak ve farkındalık yaratacak yeni tasarımlarla israf ve geri dönüşüm konusuna dikkat çekilebilmektedir. Bir tekstil ürünü toplayıp, sınıflayıp tekrar satmak için harcanan enerji miktarı, yeni bir ürün yapmaya göre 10 ila 20 kat daha az olduğu bilinmektedir. Bugün geliştirilen tekstil teknolojilerinin ekolojik sorunlar üzerinde güçlü bir etkisi olmuştur. Tekstil malzemeleri de iyileştirme ve geri dönüşüm ile birçok çevreci ve ekonomik kazanımlar sağlamaktadırlar. Zamanla, küresel çevrenin bozulması sorgulanmaya başlanmıştır. Buna yanıt olarak seri üretim değil, geri dönüşümlü malzemelere veya kullanılan giysileri değerlendirmeye odaklı üretim tarzı başlamıştır. Yapılan bu çalışma; modası geçmiş, eski olarak tabir edilen, bir kenara atılmış giysilerle, yeni tasarımlar oluşturmayı amaçlamaktadır. 18-25 yaş arası yüksek okul öğrencilerinin giysi alımına ve kullanımına yönelik istatistiksel araştırmaya dayandırılarak modası geçmiş giysiler için, yeni kumaş, malzeme ve aksesuarla yenileştirmeyi ve yeniden kullanılmasını yönünde özgün öneriler getirmektedir.

Anahtar Sözcükler: Geri Dönüşüm, Giyside Geri Kazanım, Modada Geri Kazanım, Eski Giysiler, Modası Geçmiş Giysiler.

AN INVESTIGATION ON RE-USE OF OLD-FASHIONED GARMENTS

ABSTRACT

Their work contains a message or a protest today, fashion designers use different and curious materials in their works. Design concept with nature-friendly is developing. Nature conservation must be ensured and destruction must be prevented. Preventing environmental pollution, keeping the green areas and recycling is of big importance for to leave a good environment for future generations. New designs on this subject will reflect this reality and create awareness and the issue of waste and recycling will take attention. Reuse of a textile product enable less than 10 to 20 times according to new ones. Today, new developed textile technologies have been a strong influence on ecological problems recovery and recycling of textile materials provide many environmental and economic gains. Over time, the global environmental degradation started to be questioned. In result of this situation, recycled materials in production have intensively preferred. In this study, it is aimed to create the new designs using the old-fashioned garments. Data has been collected from High school students between 18-25 years of age. Additionally, this study gives various proposals on modernizing of old fashioned garments using of new accessories.

Keywords: Recycling, Recycling Garment, Fashion, Recycling Old Clothes, Old- Fashioned Clothes.

Giriş: “Giyim, tüketimin en görünür biçimlerinden biri olarak, kimliğin kurulmasında önemli bir rol oynar. Giyim tercihleri hem belli bir zaman dilimine uygun görünümlere, modaya ilişkin güçlü normları hem de olağanüstü bir seçenek zenginliğini barındıran kültürün belirli bir biçimini kendi amaçları için essiz bir alan sağlar. Toplumsal statünün ve cinsiyetin en belirgin göstergelerinden biri olan giyim, toplumsal yapılar içindeki konumların farklı çağlarda nasıl algılandığını ve statü sınırlarının nasıl belirlendiğini gösterir” (Crane, 2003:11). Osgerby’ye (1988: 37) göre 1960’dan bu yana genç insanların ekonomik davranışlarındaki farklılık giysiye, magazin dergilerine, konserlere çok para harcamalarına neden olmakta ve onlar üzerinde kısa dönemli memnuniyet oluşturmaktadır (Autio ve Heinonen, 2004: 138). 1970’li ve 1980’li yıllarda gelişerek 2000’li yıllarda Video Sanatının yaygınlaşması, fotoğrafın çağdaş sanatta kullanımı, sergiler, bienaller ve küreselleşme, sanatta dönüşümün ortamını yaratmıştır. Dünyada olduğu gibi, ülkemizde de bu alanda sanatsal projelerden destek alınması konusunda daha yaygın bir anlayışın gelişmeye başlaması sevindiricidir. Bugün birçok ülkede sanat ve çevre projeleri gerçekleştirilmekte, üniversite müfredatlarına konmaktadır. Sanatçıların çevre hareketlerine önemli katkıları olmaktadır. Sanatsal ifadenin sahip olduğu eşsiz güç çevrenin geri kazanılması mücadelesinde dikkate alınmalı, her bakımdan öne çıkarılmalıdır (Somay, 2008: 27). Zamanla, küresel çevrenin bozulması sorgulanmaya başlanmıştır. Buna yanıt olarak seri üretim değil, geri dönüşümlü malzemelere veya kullanılan giysileri değerlendirmeye odaklı üretim tarzı başlamıştır. Örneğin; Martin Margiela, sürekli yenilik ve

* Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü tarafından 08-10 Ekim 2012 tarihleri arasında düzenlenen

“1. Uluslar arası Moda ve Tekstil Tasarımı Sempozyumu”nda bildiri olarak sunulmuştur.

* Yrd. Doç. Dr., D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fak. Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü, nevbahar.goksel@deu.edu.tr.

** Öğr. Gör., Ege Üniversitesi Bayındır Meslek Okulu kemal.yanmaz@ege.edu.tr.

alışılmadık bir tarzla, eskileri ve atık malzemeleri kullanarak (Şekil 1), moda sistemine itiraz eden bir yaklaşım sergilemiştir. Geri dönüşümlü malzemeler kullandığı eserlerini 1989 yılında Paris'te sergileyen ve böylece geri dönüşüm önerisini yayan Margiela, 1990'larda büyük alkış almıştır (Fukai, 504).

Şekil 1: Martin Margiela, Artisanal Collection, 2007- Martin Margiela, Spring/Summer, 1990

Şekil 2: Kosuke Tsumura, Final Home, 1994(İnternet 1) Şekil 3: Jeffrey Wang

Şekil 4: Eski giysilere yeni formlar vererek kullanıma kazandırma, 2012.

Tsumura, atölyesindeki eskiyen ipleri, kumaşları ve hatta iş eldivenlerini bile değerlendirmektedir. Bu konuyla ilgili stüdyosunda work-shoplar düzenlemektedir. Uluslararası yardım kuruluşları aracılığıyla afet bölgelerine yaptığı giysi yardımlarıyla ve geri dönüştürülebilir malzemelerle yarattığı eserleriyle diğer tasarımcıları da teşvik etmektedir. Estetik anlayışa rağmen geri dönüşebilen ürünlerin toplanması üzerine ekolojik tasarımı benimseyen bir konsept oluşturmuştur. Hatta bir başka örnek davranışıyla devam edersek; Final Home koleksiyonunda bazı talimatların yer aldığı bir etiket takılıdır ve orada şunlar yazar: "Bir moda ögesi olarak satın aldığımız ürünlerin hevesini aldıktan sonra, iyice yıkayıp ofisimize getirin lütfen...". Kosuke Tsumura da, tasarımlarında etik ve ekolojik moda anlamında kişisel çözümler aramaktadır. Her türlü malzemeyi giyim eşyası olarak görmekte ve bu malzemeleri tasarımlarında başrol oynamaları için minimal ve mimarı bir üslupla sergilemektedir. 1994'te başlattığı "Final Home"adlı çalışmasında (Şekil 2), hızla akıp giden zaman ve her geçen yıl daha da kötüye giden doğal yaşama dikkat çekerek, çevreyi koruma ilkeleriyle beraber insanlara yeni bir gardrobun kapılarını açmayı amaçlamıştır. Tsumura'nın mesajı, kentsel nüfus yoğunluğunun getirdiği çevresel atıklardan doğan kirlilik ve elimizde bulunan hatta giderek azalan doğal kaynaklarımızı korumamız gerektiğidir (Quinn, 2002:115). Levi's ve Tayvan'lı Fubon Sanat Vakfı ile ortaklaşa gerçekleştirdikleri bu geri dönüşüm projesinde (Şekil 3) sanatçı Jeffrey Wang denim pantolonların geri dönüşümünü ifade ettiği çalışmasında pantolonları sadece iğneler yardımıyla yeni formlarına kavuşturmuş... Ve tam bir haute-couture koleksiyon çıkmış ortaya... (İnternet 2). Geri dönüşüm mantığı ve çevreye duyarlı tasarımlarla yeni bir boyut kazanan giyim modasında çılgınca israfa dikkat çekmek ve gençleri kullan-at felsefesinden uzaklaştıracak projeler kazandırmak bizlerin de görevi olmalıdır. Bu proje kapsamında öncelikle yüksek okul düzeyindeki gençlerin giysi satın alma alışkanlıklarına, tercihlerine yönelik istatistiksel bir araştırma yapılmıştır.

Yöntem ve Araştırma: Araştırmada kullanılan veriler, 6 bölüm ve 30 sorudan oluşan veri toplama aracı ile toplanmıştır. Veri toplama aracının ilk bölümünde ön lisans bayan öğrencilerin demografik özellikleri, ikinci bölümde kişisel tercihleri, üçüncü bölümde, çevresinin etkisi, dördüncü bölümde, alışveriş alışkanlığının karakteristik seçim yapısı, beşinci bölümde, çevrenin etkisi, altıncı bölümde ise sosyal sorumluluk bilinci ile ilgili 5'er soruluk altı bölümden oluşan bir çalışmadır.

Tablo 1: Ailelerin Yıllık Geliri ve Giyim İçin Harcamaları

TL	500 TL den az		500-1000 TL arası		1000 TL den az		1000-2000TL arası		2000TL den fazla		2000-3000 TL arası		3000TL den fazla		Total	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Kazanç	-	-	-	-	7	30,8	118	47,2	-	-	36	14,4	19	7,6	250	100
Harcama Tutarı	217	86,8	27	10,8	-	-	5	2,0	1	0,4	-	-	-	-	250	100

Aile yıllık gelirinin % 30,8'nin 1000 TL.den az, % 47,2'sinin 1000-2000 TL. arasında, % 14,4'nün 2000-3000 TL. arasında, % 7,6'sının da 3000 TL.den fazla olduğu gözlenmektedir. Giyim için ise yıllık harcamalarının % 86,8'nin 500 TL.den az, % 10,8'nin 500-1000 TL. arasında, % 2,0'nin 1000-2000 arasında, % 0,4'ünün 2000 TL.den fazla olduğu görülmektedir (Tablo1).

Tablo 2: Ne Sıklıkla Kıyafet Aldıkları

	HAFTADA 1 KEZ		Haftada Bir Kaç Kez		Ayda Bir İki Kere		Ayda Bir		İhtiyacım Varsa Alırım		Total	
	S	%	S	%	S	%	s	%	S	%	S	%
Kıyafet Sıklığı	34	13,6	25	10,0	44	17,6	8	3,2	139	55,6	250	100,0

% 13,6'sı haftada 1 kez, % 10,0'ı haftada birkaç kez, % 17,6'sı ayda bir iki kere, % 3,2'si ayda bir, % 55,6'sı ihtiyacı varsa tercih ettiği görülmektedir (Tablo2).

Tablo 3: Giyim İhtiyaçlarına Verdikleri Önem

	Çok Önemli		Önemli		Diğer İhtiyaçlarla Aynı Önemde		Pek Önemsenmez		Çok Önemli Değil		Total	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Önem Sırası	35	%14	89	35,6	71	28,4	-	-	55	22,0	250	100,0
Çevre Önemi	52	20,8	139	55,6	-	-	53	21,2	4	1,6	250	100,0

Giyim alışverişi ihtiyaçlarının diğer ihtiyaçlarına göre % 14,0'nın çok önemli, % 35,6'sının önemli, % 28,4'nün diğer ihtiyaçlarıyla aynı önemde olduğu, % 22,0'nin çok önemli olmadığı görülmektedir. Çevrelerinin verdiği öneme dikkat edenler ise, % 20,8'nin çok önemli, % 55,6'sının önemli, % 21,2'sinin pek önemsenmediği, % 1,6'sının da çok önemli olmadığı görülmektedir (Tablo 3). Araştırmadan elde edilen veriler Sosyal Bilimler İstatistik Paketi (SPSS) (Statistical Package For Social Sciences) kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin yüzde ve frekans dağılımları alınmış, 18-25 yaş arası ön lisans bayan öğrencilerin alışveriş yapma neden ve sıklıkları, kullanmadıkları giysilerini değerlendirme hakkındaki görüş ve düşünceleri tablolar halinde sunulmuştur.

Bulgular ve Tartışma: İyi ve özenli giyim düşüncesi, insanların içinde yaşadığı ve olanakları ölçüsünde uygulamaya çalıştığı, olağan ve vazgeçilmez bir istektir (Altunyuva, 1988: 15). Kadınların doğası gereği süslenme ve estetiğe verdikleri önem, giysilerinin renk, biçim ve model özelliklerinin çeşitliliği, giysi tercihlerinin erkeklerden daha geniş kapsamlı olmasına neden olmaktadır (Koca ve Koç, 2008; 172). Aşağıdaki tablolarda bize önemli ipuçları verecek bulgular sunulmaktadır.

Tablo 4: Giysi Satın Alırken Dikkat Ettikleri Unsurlar

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum, Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Total	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Marka Dikkati	14	5,6	44	17,6	111	44,4	60	24,0	21	8,4	250	100,0
Kalite Dikkati	104	41,6	130	52,0	16	6,4	-	-	-	-	250	100,0
Yakışma Dikkati	131	52,4	104	41,6	10	4,0	4	1,6	1	,4	250	100,0
Fiyat Uygunluğu	80	32,0	99	39,6	35	14,0	26	10,4	10	4,0	250	100,0
İhtiyaç Dikkati	43	17,2	64	25,6	93	37,2	50	20,0	-	-	250	100,0
İhtiyaç Derecesi	35	14,0	104	41,6	48	19,2	50	20,0	9	3,6	246	98,4
İhtiyaç Üstü Derecesi	33	13,2	86	34,4	51	20,4	63	25,2	17	6,8	250	100,0
Alışverişi Kendisi Yapma	105	42,0	97	38,8	25	10,0	14	5,6	6	2,4	247	98,8
Aile Alışverişi	11	4,4	19	7,6	34	13,6	102	40,8	81	32,4	247	98,8

Tablo 5: Giysi Satın Alırken Çevrenin Kişi Üzerindeki Etkisi

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum, Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Total	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Marka Çevre Tutumu	19	7,6	45	18,0	56	22,4	98	39,2	32	12,8	250	100,0
Marka İle Çevre Etkileme	6	2,4	14	5,6	18	7,2	131	52,4	81	32,4	250	100,0
Yakışma-Çevre Etkisi	75	30,0	107	42,8	39	15,6	22	8,8	7	2,8	250	100,0
Reklam Etkisi	20	8,0	74	29,6	54	21,6	82	32,8	20	8,0	250	100,0
Arkadaş Çevresi Etkisi	9	3,6	72	28,8	59	23,6	93	37,2	15	6,0	248	99,2
Arkadaş Tavsiyesi	37	14,8	128	51,2	40	16,0	35	14,0	7	2,8	247	98,8
Moda Ve Yeniliği Takip	35	14,0	87	34,8	75	30,0	33	13,2	17	6,8	247	98,8
Çevre Değişim Etkisi	27	10,8	105	42,0	81	32,4	27	10,8	7	2,8	247	98,8

Tablo 6: Eski Giysileri Değerlendirme Bilinci

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum, Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Total	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Gereksiz Tüketimden Kaçınma	54	21,6	129	51,6	37	14,8	21	8,4	6	2,4	247	98,8
Maddi Sorumluluk Bilinci	84	33,6	135	54,0	17	6,8	5	2,0	6	2,4	247	98,8
Tamir Edip Giyme Alışkanlığı	55	22,0	102	40,8	59	23,6	23	9,2	8	3,2	247	98,8

Sonuç ve Öneriler: Bu proje kapsamında öncelikle yüksek okul düzeyindeki 18- 25 yaş arası gençlerin giysi satın alma alışkanlıklarına, tercihlerine yönelik istatistiksel bir araştırma yapılmıştır. Artık daha doğa yanlısı, daha duyarlı bir tasarım anlayışı gelişmektedir. Bu da hem insan sağlığı açısından, hem de doğanın korunması açısından sevindirici bir gelişmedir. Nitekim insan sağlığı, doğa sağlığıyla da ilişkilidir. Doğanın korunmasını ve tahribatının engellenmesi zorunludur. Gelecek nesillere iyi bir çevre bırakmak için çevre kirliliğini önlemek, yeşil alanları korumak ve kullandığımız atıkları tekrar değerlendirmemiz gerekmektedir. Özellikle giyim konusunda gençlerimizi tüketim çılgınlığından uzaklaştırmak ve bu konuda bilinçlendirmek adına yapılan çalışmamızda, sürekli yeni bir giysi alma yerine modası geçmiş olarak kabul edilen kendisinin, büyüklerinin veya yakınlarının giysilerini, yapacağı bazı değişiklikler, onarımlar, ekleme veya çıkarımlarla yeniden kullanıma kazandırma amaçlanmıştır (Şekil 4).

KAYNAKÇA

- D. Crane, *Moda ve Gündemleri*, Ayrıntı Yay., İstanbul, 2003.
- J. Emberley, *The Fashion Apparatus and the Deconstruction of Post Modern Subjectivity*, Canadian Journal of political and SocialTeori,1987.
- Autio, M. and Heinonen, V. (2004). "To consume or not to consume? Young people's environmentalism in the affluent Finnish society", Young Nordic Journal of Youth Research, Sage Publications, 12(2), p.137-153.
- E. Wilson, *Adorned in Dreams - Fashion and Modernity*, I.B. Tauris and Co Ltd. London, 2003.
- Özdemir, F. (2003). *Üniversite Öğrencilerinin Giyim Harcamalarında Reklamları Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı.
- Seventekin, N. ve Özerdem, A. (1998). "Ekolojik Açıdan Boyarmaddeler", *Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi*, sayı: 4, s.4-18.
- Kurtoğlu N. ve Şenol D. (2004). "Tekstil ve Ekolojiye Genel Bakış, Karsinojen ve Alerjik Etki Yapabilen Tekstil Kimyasalları", *K.S.Ü. Fen ve Mühendislik Dergisi*, (7), s. 26-38.
- Ağdağ, O. N. ve Kırımhan, S. (1999). "Denizli Organize Sanayi Bölgesi'nde Endüstriyel Katı Atık Durumu ve Geri Kazanımı", *DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, (2), s.47-58.
- Kozak, M. (2010). "Tekstil Atıkların Yapı Malzemesi Olarak Kullanım Alanlarının Araştırılması", *Yapı Teknolojileri Elektronik Dergisi*, (6), s. 62-70.
- Yücel, M. ve Ekmekçiler, Ü. S. (2008). "Çevre Dostu Ürün Kavramına Bütünsel Yaklaşım; Temiz Üretim Sistemi, Eko-Etiket, Yeşil Pazarlama". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), s. 320-333.
- Demircanlı, Ü. (1998). "Ekolojik Üretim ve Çevre İlişkileri", *Tekstil Konfeksiyon*, (2), s. 17-29.
- Gürer C. (2005). "Atık Mermer Parçalarının Bitümlü Yol Kaplamalarında Değerlendirilmesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldızbaş, F. (2007). "Karaman İlinde Atık Geri Dönüşümü ve Ekonomik Faydalar", *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, s. 185-194.
- Özgün, M. (2004). *Küreselleşme Kaskacındaki Türk Tekstil Sektörü Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, <http://www.ekocerceve.com /img/ haberler/TEKSTİL RAPORU-Mahmut.doc> erişim tarihi: 1 Ocak 2006.
- Mutlu, A. (2009). "Türkiye'de Çevre Sorunları Literatürünün Baskın Niteliği ve Sosyal Bilimler Yaklaşımının Gerekliliği", *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, (1), s.74-84.
- SOMAY, Vedat. "Sanat ve Çevre", *Geri Dönüşüm Dergisi*, Temmuz - Ağustos- Eylül 2008, s.27.
- Q. Bradley."Techno Fashion", *Berg*, 2002, s.115.
- F. Suoh, Iwagami, Koga, Nii, a.g.e., s. 504.
- The Collection of the Kyoto Costume Institute, Fashion www.fashionprojects.org İnternet 1
- <http://enbimodasakazen.blogspot.com/2011/08/levis-geri-donusum-sanati.html> İnternet 2